

ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ -ਇਕ ਅਧਿਐਨ

ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਕਰ
ਅਵ ਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਰ
ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਲਈ ਔਰਤਾਂ
ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ—ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਬਾਰੇ—ਕਹਾਣੀ ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ—ਨਿਵੇਕਲੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ
ਚਰਚਾ-ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ---ਉਸ ਦਾ ਜਨੂੰਨ—ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ
ਨਿਭਾ—ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਸ਼ੈਲੀ।

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਸਗੋਂ ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ,

‘ਵਿਰਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਰਿਸ ਹੈ-----ਵਿਰਕ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਚੈਖਵ
ਵਾਂਗੂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਉਹ ਆਪਣੀ
ਕਹਾਣੀ ਉਣਦਾ ਹੈ(1)

ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੂਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ
ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਧ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ
ਲਿਖੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੇਜੋੜ ਹਨ। ਵਿਰਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ,

‘ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਟੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਪਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ
ਹਨ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਜੀਵਨ ਮੈਂ ਜੀਵਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ
ਵਾਪਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਉਹ ਮੁੱਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।,(2)

ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਛਾਹ ਵੇਲਾ, ਤੂੜੀ ਦੀ ਪਿੰਡ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਬੋਲਦ, ਓਪਰੀ ਧਰਤੀ, ਖੱਬਲ, ਸ਼ੇਰਨੀਆਂ, ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੱਪੜ ਆਦਿ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਰਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਭਾ ਪਖੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋਵਾਂ। ਗੁਣ ਵਿਚ, ਰੁਤਬੇ ਵਿਚ, ਦਰਜੇ ਵਿਚ, ਪੈਸਾ, ਕਿਰਦਾਰ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਾਹ ਲਗਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ‘ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਲਾਲਸਾ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ- ਗੁਜਰੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗੁਜਰੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬਣੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਨ ਕੇਵਲ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵਾਕਿਫ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਾਣ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੰਗਦਾਰ ਸੋਡੇ ਦੀ ਬੋਤਲ ਪੀਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਡਾ ਉਸ ਦੇ ਸੰਘੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਮੱਸਿਆ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀ ਗੁਜਰੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਗੁਜਰੀ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਹੈ।

ਪਰ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਸ ਵਕਤ ਡੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੁਆਂਢਣ ਚਾਚੀ ਚੀਮੀ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰੇਂ ਛੁਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਚੀ ਚੀਮੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਭਣੇਵੇਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਦੇਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਮੇਮ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਰਗਾ ਗੋਰਾ ਸੋਹਣਾ ਚਾਚੀ ਚੀਮੀ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਚੀਮੀ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਹੋਵੇ। ਉਂਝ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮੰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ। ਉਹ

ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤੋਂ ਕਿਧਰੇ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ਬਸ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਏ ਕਿ ਉਹ ਗੁਜਰੀ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਯਕੀਨ ਵੀ ਪੱਕਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਨੰਬਰ ਇਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਆਪ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਦੀ ਹੈ॥ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੇੜਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਜਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੇ ਉਹ ਚਾਚੀ ਚੀਮੀ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਰਗੇ ਗੋਰੇ ਭਣੇਵੇਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇਗੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕੌਣ ਗੋਰਾ ਹੈ ਤੂੰ ਹੀ ਦਸ? ਤੇ ਇਥੇ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਜਰੀ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੀਮੀ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਇਕ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅੱਗ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨੇੜਤਾ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕੀ

‘ਉਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਚੀਮੀ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇ ਕਕੇ ਹੀ ਛੱਡੇਗੀ। ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣਾ ਨੰਗਾ ਪਿੰਡਾ ਉਸ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪ ਮੰਨੇਗਾ ਕਿ ਗੁਜਰੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗੋਰੀ ਹੈ। (3)

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਜਰੀ ਇਸ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੀਉਂ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਹੈ ਪਰ ਚੀਮੀ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸੰਦਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਡੋਲਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ

ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੇਵਲ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੂੰਡਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਜਾਣ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਜਰੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਥਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਵਿਰਕ ਬੜੇ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਸੁਲਝਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲੇਖਕ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਉਲਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਗੁਜਰੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆਂ ਖੜੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਲ ਵੀ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲਿਆ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹਲੁਣ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਂਦਾ ਜੈ। ਗੁਜਰੀ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਗੋਰੀ

ਅਤੇ ਸੋਹਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਰਜਿਤ ਹਦਾਂ ਟੱਪਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਦੋੜ ਵਿਚ ਅੱਵਲ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਂਤੜਾ ਅਖਿਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਇਕ ਤਰਫਾ ਸੋਚ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਪ ਚੁਪੀਤੇ ਧੀਮੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਉਂਝ ਤਾਂ ਔਰਤ ਅਤਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਗਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ; ਕਿ ਉਹ ਗੁਜਰੀ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹਦਾਂ ਵੀ ਟੱਪ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਵੀ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੀਤਾ । ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਰਹੇ। ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੋਰਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਉਹ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਹੋ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਜਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਗੋਰਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਰਜਿਤ ਰੇਖਾ ਟੱਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾਪਨ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜਰੀ ਦੀ ਤੜਪ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ

ਔਰਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਉਸ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਜਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਕਦੀ ਹਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਦਸ' ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਭਾ ਪਖੋਂ 'ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ

- 1 ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਪੰਨਾ 7-8
- 2 ਉਹੀ ਪੰਨਾ 539
- 3 ਉਹੀ ਪੰਨਾ 143

